



2007
3
ЕКЗИЛЪ

науково-мистецький
часопис



Роман Офіцинський

Ще п'ять мільярдів

ЕКЗИЛЬ 2007 3

Науково-мистецький часопис

Екзиль. Науково-мистецький часопис. 2007. №3(8)

Серія KB № 1073

Зареєстровано

Державним комітетом України
у справах поліграфії та книгорозповсюдження
23 листопада 1994 року

Засновник МПП "Гражда"

Головний редактор

Андрій Ребрик

Редакційна рада:

Любомир Белей, Леонід Годованій,
Василь Горват, Омелян Коляджин,
Петро Мідянка, Роман Офіцинський,
Надія Пономаренко, Михайло Приймич,
Іван Ребрик, Наталія Ребрик, Олесь Ребрик,
Петро Скунець, Володимир Смоланка

Підписано до друку 05.03.07.

Формат 60X84/8. Обсяг 4 арк.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Наклад 500 прим. Замовлення №20.

Коректура Наталії Ребрик

МПП "Гражда"

Свідоцтво про державну реєстрацію видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3 т № 22

88000, м. Ужгород, вул. Волошина, 8

т./факс (0322) 61-52-76

E-mail: ekzil@yahoo.com

www.grazhda.uz.ua

На Трьох Святих і Стрітення припадає річний пік епідемії грипу. Школярі з учителями в захопленні. Часом і тритижневим карантиним їм продовжують новорічно-різдвяне байдюкування. Зненацька штам вірусу відлітає в холодні краї, змивається перехідним зимово-весняним снігодощиком. Ось уже Сонце крутить Землю у повільному танці ранньої весни. На бордюрах величезних вулиць старого Ужгорода всього за гривню віддають букетики шафрану з цибульками на втіху квітникам, які скопали нічийну грядку біля цоколя багатоповерхівки чи попідтинно приватних соток. Хоч у березні святкових гулянь, подарованих Україні чужинцями, додається, проте рубіжний відлік за праслов'янським календарем не відзначається. А даремно. Не гоже нехтувати плебейською насолодою зайвий раз покидати петарди і постріляти салютами. Не варто й патриціям марнувати нагоду стрімко підняти рівень несезонних продажів і підупалого збору податків, аби не старцювали їхні продавці та митарі. На інше уяви бракне.

Урешті, не про те річ. Не суттєво, за чийм годинником б'ють новорічні куранти: християнським, індокитайським, іудейським... Аби лишень відбивали кожному вони рік за рік, а не за два чи п'ять... У тягучі хвилини копірвання в своєму естві нерідко монотонний хронос дражливо викривлюється. Стоїш по вуха в багні на роздоріжжі. Чекаєш на сон, поки скінчиться. Відчуваєш нервовою клітинкою, що найсолідше далеко попереду... Неждано у глухий кут персимізму заганяють прибульні астрономи. Мовляв, за п'ять мільярдів років Сонце вигасне, а з ним — усе живе на Землі.

Цьогорічне 15 березня для українця Григорія Нестора з невеликого села Старий Яричів на Львівщині стало 116-тим. Усе життя світовий рекордсмен прожартував одинаком: "Якби дружину завів, то давно б уже в могилі був. Не народилася ще та дівчина, на якій би я одружився!" Насправді він замолоду не знайшов пари через обтяжливі для умонастроїв Рустикального суспільства чинники: низькорослість і бідність.

Закрутив я не від ученості. Від м'якої зимової сплячки і ситого неробства взяв кравецьку мірку, що далі чинити. От і приміряв свої тридцять вісім до ста шістнадцяти географічно близького земляка: від Старого Яричева до Оглядова наврошки лісами-перелісками кілометрів сорок і шістьдесят в об'їзд Київською трасою. Але ж, мова не про масштаби простору ведеться, а про вікові пропорції з усталеною грою чисел на взірці: один до трьох. Як нашіптують народні психотерапевти (у кожній місцині в них інакші назви), несподівані радощі

залюбки кратно розділять щонайприкрішу печаль. Діждеться їх навіть загальмований пігмей, котрий задрімав у хвості черги.

Хтось бачить себе гулівером на п'єдесталі друкованого слова не в пір'ї, а в лаврах. Тому до влободі цифрове мислення. Утім, для багатьох воно має ближчий стосунок до емоційного підйому не від абстрактної, а від прикладної арифметики з приводу житлово-побутових величин чи грошових еквівалентів послуг, не обов'язково тінювих. Тільки, щоб уціліли свідки шикарного парі через сто років! Знайдеться кому про це почитати на ніч укупі зі снодійним. Не той кайф? Хотілося б вищого відсотку шансу бути вислуханим для тих, які покладаються на власні очі та вуха, що не зраджують.

Не в інтимній площині, завважте, протікає ця наскрізь віталістична і, без іронії, вітальна для читачів бесіда. Аж розколюється голова від історичної місії. Скажіть-но, добродію, скількима держбюджетними напівсирими цеглинами гробувів записменити Срібну Землю? Як вибрати мистецьку цілість із неохайно причесаної верстви самодіяльних письменників історико-філолого-педагогічних наук, об'єднаних трудовою дисципліною поліетнічного читання і писання?

У наших примітках ідеться про читання вартісне, котре сягає далі постійних уточнень фізичних габаритів або ярликів із цінниками на ширпотребі. Мовиться про писання, принаймні, не гірше каліграфічного в косу клітинку, але коли вже вільно орудувати зв'язними реченнями. Якщо гаразд іще й з пунктуацією, то на цей пілотаж екстра-класу можна квитки дорожче продавати, набиваючи аншлагами партери, ложі та балкони обласних муздраттеатрів. Не сплутайте, кого і що продавати: квитки, а не квітки, і не муз... Їх оптовики закупили ще до вас і без пілотажу, піруетів чи плавних присідань на шпагати: англійський та французький. Живородящі осередки процвітаючої духовності навіть за безпросвітної скрути не переводяться. Вже тоді культуру чийсь предки робили, як про електричне світло найсвітліші уми не здогадувалися. У цьому метонімічному мішку грубими нитками пришите подвійне дно. Нехай...

Форми і формальності менше важать. Не на день себе переживають сотні творів. Зацікавлення ними вимагає пунктирних ліній на топографічній "дорожній карті" для позначення паломникам звивистої стежинки на батьківщину автора. Той оздоровчо-туристичний путівець продутий киснем й озоном буйних вітрів і засмальцьованими свистячими звуками: соціальність, сексуальність, світосприймання. Завше щось у куцях неочікуване знайдеться, аби не перейматись предовго задумами над круторіями тексту.

Чим глибше в історію красних письмен, тим усе менше живих класиків залишається. Натомість їхні сурогати десятками задекларовані й описані прижиттєво у рекламних сільветках. Похвальні відгуки легко організувати, якщо в одній особі таланту мистецького трішки і чиновницького хисту не найнижчої проби. Плентається сновидою за нічню ніч у снобістських замрях про персональну бронзу і граніт на Кальварії чи на Байковому. Авансом переговорено з тими, від яких щось залежить.

Подібно до будь-якого виду тяжких робіт, література з давніх-давен тримається на персональних контактах, домовленостях. Але класик — новатор, коли

ПРО НАШЕ

проходить сто-двісті років, і постає його рельєфно виділяється на тлі часу величезною незбагненою. Це аксіома для всіх, крім ліцитатора, котрий, розпродуючи аксесуари генія, сім'ю годує, державу одягає. У поезії, приміром, дві-три збірки показують віхи творчості. Інше – трафарети, передруки, перекомпоновки, ювілейні та позаювілейні нагінки тиражу задля іміджу загальнознавності, масних звітувань бюрократів про видатки пишучим.

Поодинокі творіння стають хрестоматійними. Їх підхоплює загальноосвітня школа, і вони вкладаються в уста мільйонів на століття. Це тямлять не лише жебраки і блаженні, котрі поблизу собору розтоплюють колінами лід на бруківці. Проте частенько так: багато зробив, цебто написав. Малоосвіченому, але непосидючому красзнавцю доводиться вперто змагатися за шматочок шпальти у районці. Без кілометричного принципу і голого прагматизму не впоратися. Водночас писати власні вірші й прозу вдається центнерами, гектарами, кубометрами. Неймовірно таланити... захлинутися в паперовому потоці, а ще ліпше – у літературній каналізації.

Гідних канонізують аж через кілька поколінь, коли влягаються рукотворні хвилі поточної суєти і вивисуються одвічні орієнтири в еліпсоподібних покручах цивілізаційної спіралі. Значиме – не кілометри марудних писань. Дух нації, символ епохи, речник покоління, літописець краси і нескореності суть ідейно-виховними штампами для учнівсько-студентської аудиторії, котра вибірково зашпаргалить їх на іспиті, а потім, задипломована, утисне в урочистий спіч для мітингових папуг.

Уміння працювати інтелектом належить до найбільших щедрот, а гаряча обробка слова ювелірно вивіреном дотиком дорівнює благодаті. Задля душевної рівноваги, спокою чи затишку надзвичайно відповідально належить конденсувати енергію відчуттів, аби вона не вихлюпнулася, не прорвала шлюзи психіки поведінки. Власне, талант – самоусвідомлене покликання, витончене чуття потреби узагальненя, осмислення стану речей знакового рівня, щоб підказати шлях до індивідуальної відроди чи де дзвін колективної перестороги.

Немає сенсу рватися на дзвіницю, якщо відсутня впевненість у спроможності подолати безвихідь. Залякувань жахами без того предостатньо. Щоденними риторичними запитаннями без відповідей теж греблі протиповеневі гачені. Покликання людини мистецтва немає спільного з проповідництвом темряви і розтління, але вона мусить проникати у філософію розлюднювання. Щоб розвінчувати? Щоб не продаватися і не продавати... параноїдальні монолози про свої статеві походеньки, нашвидко склепані мовою вуличних волоцюг та ще й приписані передчасно спочиному холостякові з національного пантеону.

Під парасолею милих декларацій легко приховати трухляву сутність. Скільки на початку минулого віку було молодечоцвітних оргій: акмеїсти, футуристи і подібних. Збереглися окремі особистості, котрі прибились до берега визнання, решту понесло брудною течією далі, у небуття. Амбїтними аматорами, які безупинно проголошують напрями, наповнене ринкове сьогодення. Вони втішаються імперативними мандатами. Влаштовують солдафонські переключки: перший-четвертий там, п'ятий-десятий тут. Трусить докіль голосне пустослів'я кастрованих про некінченість і матерію, серед якої, забувши про омоніми, вибирають найдешевшу – джинсову.

Неприкаяна молодь не завжди знаменує скресінь. Особливо в самопальних журнальчиках класичного пенсійного віку. Не загубитися на вторинних планах і у платіжних відомостях – перший та останній рядок із пам'ятки бунтівним особам, зафрахтованих органами безпеки держав-сусідів. "Провесінсь!" – не для них, бо це пожиттєве гасло, а не термін ув'язнення... на блошиних базарах закордону. Регіональний літературний процес нагадує низькотехнологічне самогонаріння чи контрабандний збут "ліваку" з фальшивими акцизними марками.

Письменники адміністративних поділів – не виняткова ознака сучасності, як і промовистий, часто вживаний гриф подвійного стандарту – локальний патріотизм. Нині містечковістю потішаються, вважаючи її за любов до рідного закутка, не обтяженого масштабом. Потішаються провінціалізмом, обмеженістю, пріреченістю на поверхві муравлині потуги. Дзюркочуть собі потічки не першої свіжості, не відаючи про моря та океани.

Які ж, зрештою, риси творчості, сфокусованої словом? Маєстатичність, пієтет, трепет? Концентрація мислі, близькість до пісні? Естетика ідеї підказує щось?.. Без сурдоперекладу не обійтись. Дорозробка форм, тиражування реабілітованих думок, схоластика жанрів – споконвічний хрест усюдисущої казенщини, виплеканої поновленими спазмами заробітчаських буднів і чисельними вакансіями на крайовому Парнасі.

На те нестильно нарікати. Нарікання є виявом слабкодухості. Навіщо впа'чувати ницу бездарність, незугарно замасковану хитрість? Аби від жалісливих мотрон жменя копійок перепала на децу з окрайцем некошерного хліба. Немає справи ганебнішої за жирні богемні полуденки у строгий бюджетний піст. Наперекір і всупереч – це значить завше "завдяки".

Ще до нас не одну блискавку спрямували на перейми чужинецькій експансії. Та для відвернення небезпеки універсалізації мотивів і образів не знайшлося хоч краплі азарту. Як за пращурів. Обертаємось у міфологічній системі, у закіптюженому вигорілому котлі старогрецько-римо-біблейно-язичницькому. Витіснені на узбіччя залишки прадавнього вже нічого надзвичайного не говорять модерному космосу. Розтопано-віддаленими стали в унісон і дикуватий шепіт архаїки, і ця благословенна мить, в яку начебто творимо міфи, а в дійсності штампуємо заляжені небилиці.

Що ж тоді залишило у спадок? Охолонула любов до неполивного коріння? Нарочиті невмотивовані протести і невикористані компенсаційні сертифікати власного безволля? Запишемо-таки у заповіті найдорожче – незнищенний храм віщої мислі, її нетлінні шедеври... Навіть, якщо прийдешнім століттям вона буде обтяжливою. Аж доки Сонце не згасне на віху фригідним. □



У ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

Про наше

Роман ОФІЦІНСЬКИЙ
Ще п'ять мільярдів

Тема березня:

Світ місцевих еліт
Петро СКУНЦЬ

Чи належать мистці до еліти?

Андрій РЕБРИК

Раптом...

Роман ОФІЦІНСЬКИЙ

Скляне дзеркало

Петро МІДЯНКА

"Опереткова держава" і сучасники

Поле політології

Роман ОФІЦІНСЬКИЙ

Чорні ангели, білі демони

Вітальня Кліо

Михайло ПРИЙМИЧ

Колір маніпуляції

Літературний ярмарок

Олеся РЕБРИК

Скажи мені...; Без здачі

Наталка ДОВГАНІЧ

Із майбутньої збірки "Голоси"

Оксана ЛУЦИШИНА

Поетичні цикли

Сергій ФЕДАКА

Василеві дзеркала (Продовження)

Андрій РЕБРИК

Містер Герой/Mr. Geroj

Інститут культури

Мар'яна ХЕМІЙ

Весняні мотиви

у "Поєматі..." Василя Довговича

Василь ГОРВАТ

Апокаліпсис назавжди:

неоміфологічний аспект

Петро МІДЯНКА

Епопея століття

Лесь БЕЛЕЙ

AM плі Туда: Віліям Карлос Віліямс

ПРОТОКОЛ

засідання літстудії УЖДУ ім. Ю. Гойди

від 18 листопада 1974 року

Наша галерея

Михайло СИРОХМАН, Павло КОВАЧ

Коридорні виставки Павла Бедзіра

Євген НЕДЗЕЛЬСЬКИЙ

Адальберт Ерделі

Михайло СИРОХМАН

"Художник Адальберт Ерделі..."